

Verksamhetsplan 2021

Brukarinflytandesamordnare (BISAM)

Datum
2021-01-01

Giltigt t.o.m
2021-12-31

Diarienummer
RD2018/83

Versionsnummer
0.1

Innehåll

1. BAKGRUND	2
2. SYFTE OCH MÅL	3
2.1 Syfte	3
2.2 Övergripande mål	3
2.3 Mål för inflytandesamordnarens arbete	3
3. INFLYTANDESAMORDNARENS ARBETE	3
3.1 Metod	3
3.2 Aktivitetsplan.....	3
3.3 Inflytandesamordnarens organisation	4
3.3.1 Oganisationsplan, styr- och referensgrupp	4
3.3.2 Styrgrupp.....	4
3.3.3 Inflytandesamordnare.....	4
3.3.4 Referensgrupp.....	4
3.4 Roller, ansvar och befogenheter	4
3.4.1 Avdelning med ansvar för anställning av BISAM.....	4
3.4.2 Styrgrupp	4
3.4.3 Inflytandesamordnare.....	4
3.4.4 Referensgrupp	4
3.4.5 Arbetsgruppen för fokusveckan v.41	5
4. KOMMUNIKATION	5
5. UPPFÖLJNING OCH UTVÄDERING	5
6. TIDSPLAN OCH EKONOMI	5
6.1 Tidsplan.....	5
6.2 Budget	5
7. ÖVRIG INFORMATION	6
Dalarnas nätverk för psykisk hälsa och föreningar	6
Brukarråd.....	6
Fontänhuset	7
NSPH – Nationell samverkan för psykisk hälsa	7
Anhörighstöd, Personliga ombud	7
BISAM nationellt nätverk	7
Nätverket för suicidprevention i Dalarna	7
MHFA	8
Handbok i Brukarinflytande	8

1. Bakgrund

I det regionala och lokala arbetet finns mycket att vinna på att ta tillvara på kunskap och engagemang från patient, brukar- och anhängorganisationer såväl som från enskilda. Träffsäkerheten i utvecklingsarbetet ökar och tanke- och arbetssätt påverkas och leder förhoppningsvis till en kulturförändring så att patienter, brukare och anhöriga blir medskapare i utvecklingsarbetet. Metoder för att systematiskt ta tillvara på denna kunskap behöver utvecklas på individnivå, verksamhetsnivå och systemnivå.

Den psykiska ohälsan i landet befaras öka och insatser behövs på många olika områden. Speciellt nu i spåren av coronapandemin som drabbade oss under 2020. Arbetsformer behöver utvecklas mot bakgrund av aktuell kunskap och i samarbete med de som ska ta del av kommuners och regioners tjänster. Vägledande för både kommun och region är begreppet "evidensbaserad praktik" (EBP) vilket innebär en medveten och systematisk användning av flera kunskapskällor för beslut- både till den enskilda och i verksamhetsutveckling- som skapas utifrån den bästa tillgängliga kunskapen, professionens expertis samt berörda personers erfarenhet och önskemål. Alla kunskapskällor är lika viktiga. För att stärka den tredje kunskapskällan; den själverfarna expertisen krävs ett målinriktat arbete.

I en demokrati har alla rätt att påverka. Genom de intresseorganisationer som företräder individer med psykisk ohälsa och deras anhöriga, ges möjlighet att påverka beslut som fattas på verksamhets- och systemnivå. Det är därför viktigt att stötta föreningarna och deras självständighet. Enligt hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen ska huvudmännen samråda med intresseorganisationerna i sin planläggning av sin verksamhet. I Region Dalarna finns tre brukarråd inom området psykisk hälsa, brukarrådet vuxenpsykiatri, brukarrådet missbruk/beroende och brukarrådet barn- och ungdoms-psykiatri (BUP). Även kommunerna samråder med intresseorganisationer, till exempel Dalarnas nätverk för psykisk hälsa som samlar ett flertal av brukar-, patient- och anhängorganisationer i länet. Nätverket är också en samarbetspart för psykiatrins utvecklingsenhet på Region Dalarna .

Under (viss del av) 2018, 2019, 2020 har Region Dalarna valt att lägga de riktade medlen för brukar-inflytande i Överenskommelsen mellan staten och SKR, Sveriges kommuner och regioner, inom området psykisk ohälsa, till att i projektform utforska hur samordning av brukarmedverkan kan utvecklas. En Brukarinflytandesamordnare (BISAM, hädanefter "Inflytandesamordnare") har projektanställts med uppdraget att t.ex. sprida kunskaper om betydelsen av brukarinflytande och delaktighet till kommuner och region samt stöttat och samordnat intresseföreningar.

Inflytandesamordnaren har visat sig vara en framgångsrik och viktig funktion för att stärka och samordna brukare och intresseorganisationer. I det fortsatta arbetet 2021 kommer Inflytandesamordnaren fortsätta arbetet att inhämta brukarerfarenheter och särskilt fokus kommer riktas mot att bistå i implementeringen av den Handbok i brukarinflytande som NSPH (Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa) i Göteborg/Västra Götaland tagit fram. Inflytandesamordnarens arbete riktar sig till patienter/brukare och anhöriga till personer med psykisk sjukdom och/eller psykisk funktionsnedsättning och från 2021 utökas arbetet till att omfatta alla åldrar. Inflytandesamordnarens arbete bedrivs från Avdelningen för hälsa och välfärd på Region Dalarna.

2. Syfte och mål

2.1 Syfte

Att med stöd av en Inflytandesamordnare inhämta och samordna expertkunskap ur brukarnas perspektiv samt stärka befintliga intresseorganisationer inom området psykisk hälsa.

2.2 Övergripande mål

-Att patienter, brukare och anhöriga involveras medskapare i vård och stöd i verksamheter som rör psykisk hälsa, såväl på individ- som verksamhets- och systemnivå.

-Att rollen som Inflytandesamordnare implementeras i ordinarie verksamheter.

2.3 Mål för Inflytandesamordnarens arbete

- Sprida kunskaper om betydelsen av brukarnas inflytande och delaktighet till kommunernas socialpsykiatri och till regionens psykiatri samt övriga verksamheter.

- Att säkerställa att det finns rutiner i kommun- och regionpsykiatri för hur brukarrörelsen ska informeras om verksamhetsförändringar i ett tidigt skede för att t.ex. möjliggöra att brukarnas synpunkter inhämtas.

- Utveckla och stärka brukarråden liksom brukarmedverkan i pågående utvecklings- och förändringsarbeten som sker inom Region Dalarna och länets kommuner i Dalarna. Detta genom att t.ex. tillse att brukare medverkar i olika arbets- och referensgrupper.

- Stärka intresseföreningarna att utgöra en självständig och aktiv part i förhållande till kommuner och region.

- Att ge utbildningar i MHFA - Mental Health First Aid dvs. Första hjälpen till psykisk hälsa i länet. Målet är att minst lika många personer ska utbildas som under 2020, vilket då var 100 personer.

- Att påvisa behovet av en implementering av Inflytandesamordnare och dess möjligheter att tillgodose brukarinflytande i regionens och kommunernas verksamheter.

- Att sprida och bistå med implementering av Handbok i brukarinflytande som Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH) i Göteborg/Västra Götaland har tagit fram, i verksamheterna både i Region Dalarna och Dalarnas kommuner.

3. Inflytandesamordnarens arbete

3.1 Metod

En Inflytandesamordnare anställs i Region Dalarna med uppdraget att uppfylla ovanstående syfte och mål.

3.2 Aktivitetsplan

- Löpande aktiviteter som informationsspridning, kunskapsinhämtning, temadagar, delta i olika arbets- och styrgrupper m.m.

- Arbete med att samordna träffar och möten för föreningar inom brukarrörelsen genom olika träffar och mötesplatser.

- Medverka i arbetet med "Peer support" om det startas upp under året. Peer support innebär att en person med psykisk ohälsa anställs inom psykiatri eller missbruk/beroende och fungerar som en professionell kamratstödare. Denna anställning om 50% är planerad att placeras i Säters och Falun inom psykiatrins slutenvård.

- Samverkan med Fontänhuset Falun fortsätter. Inflytandesamordnaren kommer finnas tillgänglig i Fontänhusets verksamhet på regelbunden basis.

- Arbete med att sprida och bistå med implementering i Dalarna av den Handbok i brukarinflytande som Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH) i Göteborg/Västra Götaland tagit fram under 2020.

- Medverka i arbetsgrupp för Fokus på psykisk hälsa, v.41, se mer under p.7

-Arbete med MHFA-utbildningarna, se mer under p.7. där även utbildad instruktör från brukarrörelsen ingår med en tjänst på 25% anställning i Region Dalarna och avdelningen för hälsa och välfärd.

3.3 Inflytandesamordnarens organisation

3.3.1 Organisationsplan

Arbetsgivare: Region Dalarna, kontaktperson/chef: Tanja Mårtensson

Inflytandesamordnare: Therese Olsson

Projektkononom: Jenny Lillberg

3.3.2 Styrgrupp

LPO Psykisk hälsa. Inom ramen för arbetet med kunskapsstyrning formeras olika Lokala Programområden (LPO) i enlighet med den nationella modell som finns inom kunskapsstyrningen för hälso- och sjukvård och socialtjänst. I Dalarna har bildandet av LPO Psykisk hälsa påbörjats och har representanter från region och kommun.

3.3.3 Inflytandesamordnare

- Inflytandesamordnaren Therese Olsson är anställd i Region Dalarna, på Avdelningen för hälsa och välfärd. Arbetet sker med stöd av överenskommelsen mellan staten och SKR inom området psykisk hälsa 2021 och den riktade satsningen om brukarmedverkan.

3.3.4 Referensgrupp

- Representanter i Dalarnas nätverk för psykisk hälsa och från andra föreningar inom Psykisk (o)hälsa och missbruk/beroende i Dalarna.
- Representanter från regionens brukarråd vuxenpsykiatri.
- Representanter från regionens brukarråd missbruk/beroende.
- Representanter från regionens brukarråd BUP.

3.4 Roller, ansvar och befogenheter

3.4.1 Avdelning som ansvarar för anställningen av Inflytandesamordnare

- Ansvarar för Inflytandesamordnarens budget.
- Upprättar verksamhetsplan.
- Ansvarar tillsammans med Inflytandesamordnaren för att målen uppfylls.
- Arbetsledare för Inflytandesamordnaren.

3.4.2 Styrgrupp

- Är beslutande organ för Inflytandesamordnarens arbete och verksamhet.
- Beslutar angående förslag och förändringar under arbetet fortlöpande.
- Bedömer om syfte mål och resultat uppnåtts.
- Redovisar arbetet för Länschefsnätverket för förvaltningschefer och Välfärdsrådet

3.4.3 Inflytandesamordnaren

- Ansvarar för att genomföra arbetet utifrån föreliggande verksamhetsplan.
- Ser till att mål uppnås och aktiviteter enligt p 3.2 genomförs.
- Planerar och organiserar arbetet.
- Föredragande i Styrgruppen.
- Rapporterar löpande till Styrgrupp, Läsnätverket för förvaltningschefer och till Dalarnas Nätverk för psykisk hälsa och Välfärdsrådet.
- Ansvarar för dokumentation och diarieföring.

3.4.4 Referensgrupp

- Bidrar med synpunkter och etablering av Inflytandesamordnare som funktion.
- Samarbetar fortlöpande i dialog med Inflytandesamordnaren med att utveckla metoder att ta till vara brukarens perspektiv

3.4.5 Arbetsgrupp ”Fokus på psykisk hälsa i Dalarna”, vecka 41

Medel avsätts inom ramen för Inflytandesamordnarens verksamhet till en särskild satsning under den nationella veckan för psykisk hälsa (vecka 41 2021). En särskild arbetsgrupp (en s.k. lokal arbetsgrupp, LAG) tillsätts för att planera, organisera och genomföra olika aktiviteter i länet. Inflytandesamordnaren kommer utgöra en del av denna arbetsgrupp. Arbetet redovisas till LPO psykisk hälsa (styrgrupp).

4. Kommunikation

Information om Inflytandesamordnarens arbete kommer löpande publiceras på regionens hemsida (via avdelningen för hälsa och välfärds externa webbsida) och Facebooksidan ”Inflytande och delaktighet – psykisk hälsa.

5. Redovisning och utvärdering

- En årlig rapport upprättas för att sammanställa Inflytandesamordnarens arbete.
- Muntliga rapporter om Inflytandesamordnarens arbete lämnas i olika sammanhang, se ovan p. 3.4.3.
- Analys och utvärdering av Inflytandesamordnarens arbete kommer ske tillsammans med brukarrörelsen.

6. Tidsplan och ekonomi

6.1 Tidsplan

Aktiviteter	Datum
Projektår	2021-01-01 t.o.m. 2021-12-31
Projektledare anställd 100%	2021-01-01 till 2021-12-31
Aktiviteter enligt aktivitetsplan punkt 3.2	2021-01-01 till 2021-12-31

6.2 Budget

Innevarande budget för Inflytandesamordnarens arbete och verksamhet uppgår till 1,2 mkr, medlen har balanserats från 2019.

Kostnadsbudget	
Kostnadsslag	Summa
Personalkostnader, projektledare	700 000
Projektkonom, m.fl resurser	50 000
Aktiviteter, resor, samarbete med intresseorganisationer m.m.	50 000
Administration	50 000
Instruktörsutbildning MHFA	100 000
Arvode brukarmedverkan	100 000
Satsning vecka 41 psykisk hälsa	150 000
Totala kostnader	1 200 000

7. Övrig information

Dalarnas nätverk för psykisk hälsa

Nätverket har funnits sedan 2005 och är det äldsta nätverket inom psykisk hälsa i Sverige. Nätverket har redan från start haft ett samarbete med Region Dalarna och bland annat psykiatrins utvecklingsenhet. Inflytandesamordnaren är sammankallande för nätverket.

Nätverkets syfte är att sprida kunskap, anordna seminarier för personal inom vård- och stödområdet vars inriktning är psykisk hälsa och ohälsa, genomföra föreläsningar riktade till allmänheten och informera om föreningarnas verksamhet. Särskild vikt läggs vid att behandla frågor om attityder och värderingar i anslutning till psykisk sjukdom och ohälsa. Sedan 2005 har en årlig och välbesökt temadag anordnas i anslutning till Världsdagen för psykisk hälsa och under 2020 genomfördes den första helt digitala temadagen.

Nätverket består av representanter från:

- RSMH** - Riksförbundet för social och mental hälsa.
- IFS** – Intresseföreningen för schizofreni och andra psykossjukdomar.
- OCD** – Tvångssyndrom och närliggande diagnoser.
- SPES** – Suicidprevention och efterlevandestöd.
- nxtME** – Incestdrabbade
- Fontänhuset i Falun** – Mötesplats för personer med psykisk ohälsa.
- Attention** - Neuropsykiatriska sjukdomar som tex ADHD
- Föreningen Balans** – Bipolär sjukdom, utmattningssyndrom m.m.

Brukar- och anhörigorganisationer inom psykisk hälsa/ohälsa och missbruk/beroende i Dalarnas län.

RSMH Hoppet i Säter	RSMH Lamellen i Borlänge
RSMH Glädjespridarna i Falun	RSMH Viljan vid Siljan i Mora
SPES i Dalarna	OCD Förbundet
IFS i Dalarna	Internationella kvinnoföreningen Borlänge, Falun
Balans i Dalarna	Attention Dalarna
Autism och Aspergerföreningen i Dalarna	X-cons
Verdandi	RIA
Länkarna	Familjekällan i Dalarna
Fontänhuset i Falun	Frisk och Fri i Dalarna
nxtME i Dalarna	Organiserade Aspergare
Spelberoendes Förening Borlänge	Tjej- och Kvinnojourerna i länet
AA	NA

Brukarråd

I Region Dalarna finns tre brukarråd som tillhör psykiatri: Brukarråd Vuxenpsykiatri, Brukarråd Missbruk/beroende och Brukarråd BUP. Det finns även några brukarråd på lokal nivå, tex Brukarråd Missbruk/beroende i Borlänge kommun. I brukarråden tas synpunkter avseende vård och stöd upp och brukarrepresentanterna får insyn i verksamheten inom psykiatri och kan ta del av beslut som fattas. Under 2020 arbetades ett nytt arbetsdokument fram tillsammans med de övriga brukarråden i regionen. Detta kommer under 2021 att implementeras i alla brukarråd i Region Dalarna för att tydliggöra brukarrådets syfte och uppdrag och förstärka brukarnas inflytande i de beslut som ska fattas.

I Psykiatrins brukarråd finns representanter från IFS (Schizofreni), Balans, RSMH, SPES, Attention. Brukarråden förstärks även med en representant från patientnämnden. Region Dalarna medverkar genom ordförande och sekreterare samt Inflytandesamordnaren.

I Brukarrådet för Missbruk/Beroende finns representanter från Länkarna, AA, X-cons, Verdandi, Frisk och Fri, SPES, Attention. Region Dalarna medverkar genom ordförande och sekreterare samt Inflytandesamordnaren.

I BUPs Brukarråd finns representanter från Attention, Autism och Asperger föreningen, Frisk & Fri och nxtME. Region Dalarna medverkar genom ordförande samt Inflytandesamordnaren.

Fontänhuset i Falun

Fontänhuset i Falun är det 13:e i Sverige och öppnade under 2019. Fontänhuset drivs med stöd av bland annat Region Dalarna och Falu kommun och är en mötesplats för personer med psykisk ohälsa med syftet att kunna erbjuda en meningsfull vardag. Fontänhusets aktiviteter bestäms av medlemmarna och verksamheten bygger på frivillighet. Fontänhuset har över 80 medlemmar.

Anhörigstödjare i Dalarna

Nätverket för anhörigstödjare i Dalarna träffas 2 ggr per år och består av 13 kommuner (som har anhörigstödjare anställda).

Personliga ombud i Dalarna

Det finns personliga ombud i alla 15 kommuner i Dalarna. Personliga ombud utgör ett stöd för personer med psykisk ohälsa i tex kontakter med myndigheter och vården.

NSPH nationell samverkan för psykisk hälsa

NSPH startade 2007 och har idag 13 medlemsorganisationer.

Medlemmarna är:

FMN – Riksförbundet Föräldraföreningen mot narkotika.

Frisk & Fri – Riksföreningen mot ätstörningar.

Riksförbundet Attention

Riksförbundet Balans

RFHL – Riksförbundet för Rättigheter, Frigörelse, Hälsa och Likabehandling.

RSMH – Riksförbundet för social och mental hälsa.

IFS – Schizofreniförbundet

SHEDO – Self Harm and Eating Disorders Organisation

SPES – Riksförbundet för suicidprevention och efterlevandestöd.

Svenska OCD förbundet

Suicid Zero

Sveriges Fontänhus

ÅSS – Svenska ångestsyndromsällskapet

BISAM nationellt nätverk

Ett fyrtiotal inflytandesamordnare ingår i nätverket och har anställning inom region eller kommun men även hos olika föreningar. Många är anställda med stöd av projektmedel men några en del av ordinarie verksamheter genom tillsvidarejänster.

Nätverket för suicidprevention i Dalarna

Tillsammans med Samordnaren för suicidprevention samlas regelbundet föreningar, verksamheter inom Region Dalarna och Dalarnas kommuner i ett nätverk för att öka kunskapen om suicidfrågor och tillsammans arbeta för ett Dalarna fritt från suicid.

MHFA (Mental Health First Aid) - Första hjälpen till psykisk hälsa

MHFA har utvecklats i Australien och är ett utbildningsprogram avsett för allmänheten som nu finns i tjugosju länder. Under 2010 fick Karolinska Institutet och Nationellt Centrum för Suicidforskning och Prevention (NASP) ett regeringsuppdrag att införa utbildningarna i Sverige. Här togs även den delen som riktar sig mot äldre fram och har sedan spridit sig till minst 3 länder till. Tanken bakom utbildningsprogrammet bygger på den vid fysisk Första hjälpen utbildning och den handlingsplan som finns vid tex hjärt-lungräddning. Det vill säga man ger kursdeltagaren kunskaper som tillåter denna att ingripa och ge första hjälp tills den drabbade har fått professionell hjälp. Kurserna finns tillgängliga i tre olika utformningar; vuxen, ungdom och äldre och genomförs av utbildade instruktörer. Vuxen och äldre-kurserna omfattar 12 timmar medan ungdomskursen utgörs av 14 timmar. Dessa genomfördes, med Karolinska Institutets godkännande, digitalt på distans i Dalarna under 2020 och den modellen sprider sig nu i övriga landet. Ca 100 personer utbildades under 2020.

Handbok i brukarinflytande

Handbok i brukarinflytande är framtagen av Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH) i Göteborg/Västra Götaland.

Utdrag ur handbokens beskrivning:

Handboken riktar sig till dig som är intresserad av att utveckla och organisera ett systematiskt arbete för ökat brukarinflytande inom vård och omsorg för personer med psykisk ohälsa. Handbokens innehåll kan användas på lokal nivå som på regional nivå; i enskild verksamhet likväl som i ett verksamhetsområde. Eftersom detta är en process som involverar flera parter, riktar sig handboken brett till de som kan tänkas ingå i ett sådant utvecklingsarbete så som:

- Enhetschefer och personer med ansvar för utvecklingsarbete vid en verksamhet som ligger under någon av huvudmännen (kommun, region eller statlig myndighet).
- Verksamhetschefer och personer med ansvar för utvecklingsarbete gentemot flera olika kommunala eller regionala verksamheter eller någon myndighet.
- Företrädare för en brukarorganisation eller liknande nätverk av personer med egen- eller närståendeerfarenhet av psykisk ohälsa, med intressa av att utveckla inflytandearbetet lokalt eller regionalt.

Denna skrift fokuserar på hur man kan skapa förutsättningar på verksamhetsnivå eller systemnivå, för att arbetet på individnivå ska förbli hållbart och långsiktigt. Därför utgår handboken från en samtida utveckling av, och samverkan med, den lokala brukarrörelsen. Handboken består av tre delar:

- Del ett: Ett metodiskt arbetssätt för ökat brukarinflytande. Här presenteras en vägledning steg-för-steg i hur arbetet kan organiseras, förberedas, genomföras och följas upp. Metoden ligger som en grund för arbetet som beskrivs i del två och del tre.
- Del två: Hinder och möjliggörare för ett framgångsrikt brukarinflytande. Här presenteras sex områden som påverkar förutsättningarna för ett effektivt inflytandearbete. Varje område avslutas med konkreta framgångsfaktorer som kan undanröja hinder och skapa goda möjligheter för arbetet. Dessa framgångsfaktorer arbetar kommun, region och myndigheter med, utifrån metoden som beskrivs i del ett.
- Del tre: Aktiviteter för ökat brukarinflytande. Här presenteras tips på aktiviteter och arbetssätt som kan stärka egenmakten och inflytandet för brukare och patienter inom olika verksamheter och i samhället i stort. Dessa aktiviteter och arbetssätt genomförs brukarrörelse och huvudmän i samverkan, utifrån metoden som beskrivs i del ett.